

Odontomy, jejich klinicky průběh a histologická skladba, MUDr. Frant Urban, asistent kliniki prof. Kostecky. Československá Stomatologie 1947, 10—11.

„Odontomen behoren tot de zeer zeldzame pathologische vormingen in de mondholte. Ze zijn interessant niet alleen om hun soms vreemde vorm, maar hoofdzakelijk om hun oorsprong, ontwikkeling en om hun histologische samenstelling. Alle elementaire bestanddelen van de tand, i.e. tandbeen, glazuur en cement, zijn er bij aanwezig in verschillende quantiteiten, maten en onder elkaar gemengd zonder het normale bouwplan van de tand. De harde weefsels, die de odontomen voortbrengen, hebben meestal een normaal histologisch aanzien, ofwel ze zijn pathologisch veranderd, waardoor de histologische tekening een zekere bontheid verkrijgt. Specifiek zachte weefsels zijn eveneens aanwezig in de odontomen in verschillende mate en in verschillende ontwikkelingsstadia. Soms kan men in een en hetzelfde object alle stadia van ontwikkeling der tanden aantreffen, van embryonale beginstadia tot hoog gedifferentieerde vormingen. Deze wording is analoog aan de ontwikkeling van de normale tandweefsels, zodat het door de studie hiervan mogelijk is andere problemen van de oorsprong hiervan op te helderen. Het merendeel van waargenomen odontomen is om deze reden gepubliceerd, o.a. door Smelhaus, Kubin en voornamelijk Neuwirt in *Zubní lékařství* r. 1930, welke ook de aanleiding tot mijn publicatie was. In onze kliniek hebben we in de laatste 10 jaren in totaal 8 gevallen van odontomen waargenomen, welker klinisch verloop, macroscopische en microscopische samenstelling het onderwerp van mijn werk zijn.”

Met deze in haar geheel vertaalde inleiding en definitie begint de schrijver een monografie over de 8 gevallen van waargenomen odontomen, met nauwkeurige details gelijk genoemd, met een 64-tal illustraties, voor het merendeel microphotogrammen, (die op glanzend papier nog zouden winnen), een degelijke arbeid, die verdient in een bekendere taal uitgegeven te worden. Hier volgt een overzicht over zijn werk (autoreferaat).

De autor beschrijft 9 gevallen van odontomen. De meesten werden in de onderkaak gevonden en slechts enkele in de bovenkaak. Het klinisch verloop verschilt naar gelang van de localisatie van de groei. In de bovenkaak zijn ze veroorzaakt door een metaplasie van een overtollige tandkiem, het aantal van de permanente tanden blijft normaal. Er kan zich retentie van de permanente tanden voordoen, en daar deze een duidelijk orthodontisch defect betekent, noopt ze de patiënt om tandheelkundige hulp in te roepen. In de onderkaak zijn de odontomen eerder een product van de kiemen der blijvende tanden en zij mogen naar gelang van de localisatie tot een retentie der buurtanden leiden, die dan door de patiënt en zijn omgeving over het hoofd gezien kan worden. In het verder verloop van de woekering verschijnen klinische symptomen welke op die van *dentitis difficilis*, van suppuratieve ontstekingen en soms van locale *osteomyelitis* en *sequestervorming* leken.

De odontomen komen zeer zelden voor, naar onze statistieken een op iedere 15.000 behandelde patiënten; pathologisch gezien zijn zij geen gezwellen, maar hamartomen, i.e. zij ontstaan in connectie met de tandkiem, hoewel hun overgang in hamartoblastomen niet buitengesloten kan worden.

De meest geschikte classificatie is deze:

I. Vaste odontomen, wanneer een deel van een tand, de wortel of de kroon (minder vaak) overgaat in het neoplastisch weefsel of odontoom.

II. Vrije odontomen, wanneer het odontoom in het kaakweefsel ligt en geen verbinding met de tand heeft.

In de literatuur worden deze vrije odontomen gewoonlijk als eenvoudige en samengestelde producten geclassificeerd. Maar we moeten ons realiseren, dat deze classificatie slechts een macroscopische is, zonder histologische en genetische basis. De meeste der zog. samengestelde odontomen behoren tot de groep der multipele, supernumeraire tanden, aldus een overgang vormende tussen de eenvoudige supernumeraire tand en het typische odontoom.

Van een genetisch standpunt gezien, bevestigen onze bevindingen de leer van *Jesensky* en *Neuwirt* omtrent de leidende rol van het epithelium bij de vorming van het odontoom. Volgens *Jesensky's* theorie is de ingroei van het epithelium de basis van alle ontstaan van de tand. Deze epitheliale ingroei kan zich splitsen in secundaire epitheliale takken. Wanneer deze vertakking of deling regelmatig geschiedt, dan zal iedere tak aanleiding zijn tot vorming van een rudimentaire tand en zullen er veel overtollige tanden gevormd worden. Als echter de deling in takken onregelmatig plaats heeft, dan zal een vermenging van het originele tandweefsel plaats hebben met vorming van neoplastisch weefsel en zal er een odontoom ontstaan. Hoewel de leidende rol van het epithelium bij het ontstaan van een odontoom ontwijfelbaar is, moeten we toch ook aan het mesoderm enige vormings-autonomie toekennen bij het ontstaan van het mesodermale odontoom. Het in pulpa-weefsel veranderde weefsel kan harde substanties scheppen en verder prolifereren zonder deelneming van de epitheliale componenten.

Het epithelium, dat het odontoom vormt, kan afkomstig zijn van de schede van *Hertwich* of van het epithelium van het glazuur-orgaan, van restanten der tandlamellen of wel van een aberratie van de basaalmembran van een geheel normale of van een overtollige tand.

De oorzaken van het ontstaan van odontomen zijn niet geheel duidelijk. Een trauma of een constante druk op de tandkiem wordt als oorzaak genoemd. Maar meestal is een ontwikkelings-stoornis zonder enige uitwendige invloed de oorzaak.

De odontomen zijn samengesteld gedeeltelijk uit alle drie elementen van de normale tandweefsels, gedeeltelijk uit neoplasmatische paraplastische weefsels. De wederkerige verhouding van deze weefsels komt niet overeen met het structurele plan van de normale tand, maar ze zijn op ongeregelde toevallige wijze dooreen gemengd.

De harde weefselen van de odontomen vormen zich in zekere mate ook verschillend van die van de normale tand. Op met zilver geïmpregneerde objecten nemen wij waar, dat het basis-tandweefsel gevormd is door de *Von Korff'se* vezels. In enige gevallen hebben odontoblasten er aan deel, soms zijn er niet geheel gedifferentieerde cellen, ofwel de dentine is geheel zonder celementen gevormd. *Von Korff's* vezels tonen een grote variatie van vorm en onregelmatige rangschikking.

Het glazuur is in het glazuur-orgaan gevormd. Enige dezer missen de typische klokgedaante, maar behouden een meer ronde vorm. Dan zal er geen buiten- en binnenlaag zijn van het glazuurepithelium, maar het glazuur zal het gehele oppervlak van het glazuur-orgaan vormen; bij verdere groei van het odontoom zal men holten vinden, van glazuur omgeven. Nadat het het glazuur gevormd heeft, zal het glazuur-epithelium aan het oppervlak niet werkeloos blijven, de epitheelcellen prolifereren in de naburige weefsels, ondergaan degeneratieve veranderingen, calcificaties, glazuur-corporusculen, amyloïde knoestjes en kernen van cementvorming.

De glazuurorganen bewaren ook een zekere scheppende invloed op het omgevende bindweefsel en prikkelen het tot cementvorming. Also ziet men een raar maar interessant beeld in deze menselijke tand, als men cement op het oppervlak van neoplastische tanden vindt.

Van de epitheliale foci van bindweefsel wordt soms amyloïd weefsel gevormd zelfs zonder een corresponderende dentine-vorming, maar prismatisch epithelium

wordt gevormd alleen op dentine basis. De epitheelcellen ondergaan soms in het odontoom een bijzondere vorm van keratinisatie gelijkende op die van hypophyzen tumoren en colesteatomen, gelijk door Schürmann en Erdheim beschreven.

In het opstel zijn beschrijvingen van verschillende types van odontomen. Bij een wordt er een histologisch bewijs gegeven, dat zelfs de uiterlijke laag van het glazuur-epitheel een uitpuiling kan verwekken en alzo een nieuwe tand kan doen ontstaan.

In enige andere beelden wordt aangetoond, hoe dentine en been aaneen kunnen groeien op basis van resorptie processen. In de odontomen komen resorpties veelvuldig voor, soms zeer uitgebreid, en ze vinden zich niet alleen in de dentine en in het cement, maar ook in het glazuur. Dergelijke onregelmatigheden worden met cement hersteld, met beenweefsel of met dentine. Fouten in het glazuur ontstaan worden insgelijks met beenachtig weefsel hersteld, maar dit verenigt zich niet direct met het glazuur.

Het laatste geval in het speciale deel beschreven is een bijzondere misgroei, een combinatie van een uitgebreid wortelgezwel met een glazuur-instulping en met een odontoom. Het bewijst, dat er grensgevallen zijn tussen enkele bijzondere tand-misvormingen.

Hoewel al het een en ander over odontomen gepubliceerd is, vormt het werk van Frant. Urban een heldere systematische beschrijving van deze zeldzame groeiproducten.

C. W.